

משפט אזרחי יישוב סכסוכים מחוץ לכתלי בית המשפט	הנחיות היועץ המשפטי לממשלה
יישוב של סכסוכים שהמדינה צד להם באמצעות בוררות	תאריך: כד' תשרי תש"ע, 12 באוקטובר 2009 מספר הנחיה: 6.1205 (21.588, 6.1204, 80.000)

יישוב של סכסוכים שהמדינה צד להם באמצעות בוררות

מבוא

הכרעה בסכסוכים משפטיים מסורה, ככלל, לבתי המשפט אשר הוסמכו לכך על פי דין. ואולם, לצד מערכת בתי המשפט, קיימים מנגנונים שונים ליישוב סכסוכים מחוץ לכתלי בית המשפט, ובהם הליך הבוררות, וכן הליכי הפשרה¹ והגישור².

פתרון סכסוכים מחוץ לכתלי בית המשפט הוא תופעה ראויה שיש לעודדה. בפתרון זה יש כדי להפחית את העומס על מערכת בתי המשפט, לקדם הכרעות מהירות בסכסוכים ולסייע בשמירה על מערכות יחסים ארוכות טווח ועל המשך שיתוף הפעולה בין הצדדים השונים, למרות מחלוקות שנתגלו ביניהם.

בהנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 6.1204 מיום 14 בספטמבר 2003, שעניינה "העברת סכסוך שהמדינה צד לו לבוררות", נקבע בשעתו, כי "ככלל אין המדינה מיישבת את סכסוכיה בבוררות אלא באמצעות בתי המשפט". ביסוד עמדה זו עמדו שיקולים שונים, שעיקרם: החשיבות של שקיפות ופומביות בעת ניהול סכסוכים שעניינם נכסי מדינה וכספי ציבור, החשש מפני השלכות רוחב והחשש מפני הנטייה להתייחס למדינה כ"כיס עמוק" - חששות המתעצמים בבוררות נוכח העדר הכפיפות לדין המהותי והעדרה של אפשרות ערעור.

ואולם לצד שיקולים אלה - שהם שיקולים רלבנטיים וכבדי משקל - קיימים שיקולים נגדיים, לפיהם אל לה למדינה להדיר עצמה משימוש בהליכי בוררות ליישוב סכסוכים שהיא צד להם. בין אלה ניתן לציין, כי משהמדינה מעודדת מתדיינים אחרים לפעול ליישוב סכסוכים מחוץ לכותלי בית המשפט, ראוי לה כי תנהג באותו האופן. כמו כן, חלק מיתרונות הבוררות, ובפרט ההימנעות מתקדים מחייב, שליטה מסוימת בזהות הבורר והיצירתיות המתאפשרת בהליך, יכולים, בנסיבות מסוימות, ליתן מענה טוב יותר לצרכים הנגזרים מהמאפיינים המיוחדים של המדינה כבעלת דין. זאת, בנוסף ליתרונות הכלליים של הליך בוררות האמורים לעיל.

ביום 14 בינואר 2008, בתום דיון מקיף בסוגיה זו, הנחה היועץ המשפטי לממשלה על שינוי המדיניות באשר ליישוב סכסוכים שהמדינה צד להם בהליכי בוררות. נקבע, כי יש לזנוח את הגישה המסתייגת באופן גורף מאפשרות של יישוב סכסוכים שהמדינה צד להם בהליכי בוררות, וכי מכאן ולהבא הנחת המוצא תהא, כי "המדינה רואה בבוררות, לצד מנגנוני יישוב סכסוכים נוספים, כלי לגיטימי וראוי, במקרים המתאימים, גם ליישוב סכסוכים של המדינה". בסיכום הדיון נקבע גם השיקולים ואמות המידה באשר לסוגי הסכסוכים שהמדינה צד להם המתאימים לבוררות, לצד כאלה שאינם מתאימים לבוררות.

¹ ראו הנחיית היועץ שמשפרה 6.1002 שעניינה פשרה בתביעה שהמדינה צד לה - נוהל
² ראו הנחיית היועץ שמשפרה 6.1203 שעניינה יישוב סכסוכים שהמדינה צד להם בדרך של גישור.

עוד הנחה היועץ המשפטי לממשלה באותו דיון לקדם את הליכי החקיקה לענין מתן אפשרות ערעור על פסק בורר, באופן שיאפשר לצדדים לסכסוך להסכים, בהסכם הבוררות, על ערעור על פסק בורר בפני בית המשפט, בכפוף לכך שהוסכם שהליך הבוררות יהא כפוף לדין המהותי, כי ייערך פרוטוקול מסודר וכי החלטת הבורר תהא מנומקת.

על רקע כל אלה, ולאחר שאושר בכנסת התיקון לחוק הבוררות [ס"ח 2186, התשס"ט (12.11.08)], עמ' 22] המאפשר, בין היתר, ערעור על פסק בורר, בתנאים הקבועים שם, הוכנה הנחייה חדשה זו. הנחיה זו מחליפה את הנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 80.000 מיום 1.12.1969, שעניינה "בורריות הממשלה" ואת הנחיה מס' 6.1204 מיום 14.9.2003, שעניינה "העברת סכסוך שהמדינה צד לו לבוררות". כמו כן, מסדירה הנחיה זו את נושא הבוררות במסגרת סכסוכי עבודה בשירות המדינה, שהוסדר במסגרת הנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 21.588. הנחיה זו אינה גורעת מהנחיה מס' 6.1203 מיום 11.8.1999 שעניינה "יישוב סכסוכים שהמדינה צד להם בדרך של גישור". מטרתה של הנחיה זו לקבוע קווים מנחים בנוגע להכללת תניית בוררות בהסכם שהמדינה צד לו ובאשר להפניית סכסוכים שהמדינה צד להם לבוררות. זאת, תוך התייחסות, בין היתר, לעניינים הבאים:

- א. הגדרת בוררות לענין הנחייה זו;
- ב. הגורם המוסמך להחליט על הכללת תניית בוררות ועל הפניית סכסוך לבוררות;
- ג. מאפיינים ושיקולים שיש להביא בחשבון בהחלטה האם להעביר סכסוך לבוררות או האם לכלול תניית בוררות בהסכם שהמדינה צד לו;
- ד. נהלים ופרוצדורה להכללת תניית בוררות בהסכם שהמדינה צד לו ולהעברת סכסוך לבוררות;
- ה. העברת מחלוקת לבוררות כאשר יש תניית בוררות בהסכם שקיבלה את אישורו המוקדם של היועץ המשפטי לממשלה;
- ו. הנחיות בנוגע לניסוח תניית בוררות והסכם בוררות;
- ז. בוררות במסגרת סכסוכי עבודה בשירות המדינה.

א. הגדרת בוררות לענין הנחיה זו

בוררות היא אחד המנגנונים ליישוב סכסוכים בהסכמה מחוץ לבית המשפט (מיס"ב, ובלעז - ADR). כך, למשל, הגדירה אותה פרופ' אוטולנגי:

"בוררות היא הכרעה בסכסוכים על דרך של שפיטה, שמרבית הסדרה נקבעים על ידי הצדדים המסוכסכים".³

הבוררות נוצרת על פי חוק הבוררות, תשכ"ח-1968 (להלן - החוק), מכוח הסכם בכתב בין צדדים לסכסוך, לפיו ההכרעה בסכסוך נמסרת לבורר ולא לבית משפט.⁴ הצדדים ממנים את הבורר

³ אוטולנגי סמדר, בוררות - דין ונוהל (מהדורה רביעית מיוחדת, תשס"ה), כרך א 1.

במישרין, באמצעות צד שלישי או בהפניית של בית המשפט,⁵ הם גם קובעים כיצד תתנהל הבוררות ואת הדרך שבה יכריע הבורר בסכסוך - לפי מיטב שפיטתו או לפי הדין המהותי.⁶ פסק דינו של הבורר מחייב מכוח החוק את הצדדים כמעשה בית דין.⁷ נמצא, שכאשר צדדים מסכימים להפנות סכסוך לבוררות הם מוותרים, ככלל, על זכות הגישה שלהם לערכאות לעניין ההכרעה בסכסוך.

בנוסף לכך, סעיף 79ב לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד - 1984 קובע, שבית משפט הדין בתובענה רשאי, בהסכמת הצדדים, להעביר את העניין לבוררות ואף להגדיר את תנאיה. גם על בוררות זאת חלות הוראות חוק הבוררות.

הבוררות נוצרת אפוא מכוח הסכמה של הצדדים לסכסוך. הסכמה להליך בוררות יכול שתיקבע מראש בתניות בהסכם נשוא הסכסוך שעניינו מנגנון ליישוב סכסוכים בין הצדדים.

הליך הבוררות הוא הליך משפטי לכל דבר ועניין. משכך, יחולו על ההליך הנחיות היועץ המשפטי לממשלה והנחיות פרקליט המדינה החלות על ניהולו של הליך אזרחי והיבטיו השונים, בשינויים המחויבים.

ב. הגורם המוסמך להחליט על הכללת תניית בוררות ועל הפניית סכסוך לבוררות

על פי הודעה שפורסמה בילקוט הפרסומים (י"פ 143 התשי"א, עמ' 669), הוסמך היועץ המשפטי לממשלה לחתום בשם הממשלה על "שטרי בוררין". הודעה זו מסמיכה את היועץ המשפטי לממשלה, ואותו בלבד, לאשר ולחתום על הסכם בוררות. אישורו של היועץ המשפטי לממשלה נדרש, הן לשם הכללת תניית בוררות בהסכם שהמדינה צד לו, והן לשם הפניית סכסוך לבוררות מקום בו לא קיים בין הצדדים הסכם הכולל תניית בוררות.

תניית בוררות שנכללה בהסכם שהמדינה צד לו מבלי שניתן לכך אישור היועץ המשפטי לממשלה, וכן הסכמה להעברת סכסוך להכרעתו של בורר שניתנה ללא אישור כאמור, אין להם תוקף (ע"א 569/80 אלסינט בע"מ נ' מדינת ישראל, פ"ד לה(4), 80; רע"א 5114/05 מינהל מקרקעי ישראל ואח' נ' חאן מנולי בע"מ, תק-על(3)2005, (2412).

הפעלת תניית בוררות בהסכם, אשר קיבלה את אישורו המוקדם של היועץ המשפטי לממשלה, מחייבת קבלת אישורו של היועץ המשפטי של המשרד הממשלתי, יחידת הסמך או היחידה הרלוונטיים, לאחר התייעצות עם פרקליטות המדינה.

ההכרעה בנוגע להכללת תניית בוררות בהסכם שהמדינה צד לו, או הפניית סכסוך לבוררות מקום שאין בין הצדדים הסכם בענין זה, תעשה בכל מקרה לגופו, בהתאם לנסיבותיו, למאפייניו וכן בהתחשב בהשלכות המשפטיות והציבוריות אשר עשויות להיות להכרעה באותו מקרה. זאת, בין היתר, לאור המאפיינים והשיקולים המנויים להלן.

⁴ ראו הגדרת 'הסכם בוררות' בסעיף 1 לחוק.

⁵ סעיף 8 לחוק.

⁶ סעיף 2 לחוק וסעיף יד בתוספת לחוק.

⁷ סעיף 20 לחוק.

ג. מאפיינים ושיקולים לענין העברת סכסוך לבוררות ולענין הכללת תניית בוררות בהסכם

בטרם קבלת החלטה האם לכלול תניית בוררות בהסכם שהמדינה צד לו, או האם להעביר סכסוך לבוררות, יש לבחון ולהביא בחשבון את מכלול המאפיינים והשיקולים המפורטים להלן:

1. נסיבות ושיקולים השוללים, ככלל, בוררות -

(א) סכסוך שעניינו היקפה או הפעלתה של סמכות שלטונית על ידי המדינה או על ידי רשות מוסמכת [כגון: החלטות בעניני אכיפה, רגולציה, הטלת עיצום כספי, מדיניות שלטונית או הפעלתה], צריך שיתברר ויוכרע, ככלל, על ידי ערכאה שיפוטית מוסמכת ולא בהליך בוררות.

(ב) קיומה של שאלה משפטית עקרונית, תקדימית או בעלת רגישות אחרת, אשר מן הראוי שתידון בשקיפות, ובהליך הכרעה ממלכתי בפני בית משפט;

(ג) קיימת חשיבות בקביעת הלכה של ערכאה שיפוטית מוסמכת, בין היתר בשל חוסר בהירות בנוגע למצב המשפטי או קיומה של פסיקה סותרת;

(ד) הסכסוך נוגע לציבור רחב או שהכרעה בו עשויה להשליך על ציבור רחב או בלתי מסוים (לדוגמא, פרשנות של הסכם התקשרות שהמדינה כורתת עם מספר רב של גורמים);

(ה) להכרעה בסכסוך וליישבו עשויה להיות השפעה על צדדים שלישיים שאינם חלק מהליך הבוררות או שהכרעה בסכסוך מחייבת צירופם של צדדים כאלה

2. נסיבות ושיקולים העשויים להצדיק בירור הסכסוך בבוררות -

(א) המדובר בסכסוך אזרחי-עסקי, או סכסוך בעל אופי מקצועי-טכני;

(ב) סכסוך שלאור אופיו או עניינו קיים יתרון לבירורו בהליך שאיננו פומבי, כגון כאשר בירור בבית משפט עלול להביא לחשיפת מידע שיש בו כדי לפגוע בביטחון המדינה או ביחסי החוץ של המדינה;

(ג) שיקולים הנוגעים לזהותם ולאופיים של הצדדים לסכסוך - כגון, קיומה של מערכת יחסים מתמשכת עם הצד שכנגד וקיים יתרון לבירור הסכסוך בדרך של בוררות שתאפשר הכרעה מהירה והמשך יחסים תקינים (לענין זה ניתן להבחין בין מחלוקות הקשורות לניהולו השוטף של ההסכם לבין מחלוקות הנוגעות לסיומו של ההסכם), או מעורבות של גורמים עסקיים בינלאומיים בסכסוך;

(ד) שיקולי יעילות - הסכסוך נוגע לעניינים טכניים או מקצועיים וקיים יתרון לבירורו בפני אדם בעל ידע מקצועי בתחום הרלוונטי;

(ה) שיקולים נוספים: חשיבות בפתרון מהיר של הסכסוך, היקפו והשלכותיו הכספיות של הסכסוך ויכולת העיצוב של הליכי הדיון וההכרעה.

יודגש, כי אין מדובר ברשימה סגורה וממצה של מאפיינים ושיקולים, וכן יש להבהיר, כי עצם ההתקיימות של נסיבה או שיקול מאלה המפורטים לעיל אין תוצאתה בהכרח כי המקרה מתאים

לבירור המחלוקת בבוררות. המדובר בקווים מנחים עקרוניים, אותם יש לבחון בכל מקרה לגופו בהתחשב בנסיבותיו הקונקרטיות.

ד. נהלים להכללת תניית בוררות בהסכם ולהעברת סכסוך לבוררות

1. הכללת תניית בוררות בהסכם שהמדינה צד לו

(א) במקרים בהם סבור משרד ממשלתי, יחידת סמך או יחידה אחרת של המדינה כי יש מקום להכללת תניית בוררות מוסכמת בהסכם שהמדינה צד לו, בהתאם לקווים המנחים לעיל, יעביר בקשה מנומקת בכתב ליועץ המשפטי לממשלה, וזאת בטרם החתימה על ההסכם ובטרם מתן ההסכמה מטעמו לתניית הבוררות. הפנייה ליועץ המשפטי לממשלה תיעשה בשלב מוקדם, וככל שניתן עוד לפני שלב ניהול המו"מ בענין זה עם הצדדים להסכם.

(ב) הבקשה תכלול -

- (1) טיוטת ההסכם האמור לכלול את תניית הבוררות בצירוף הנוסח המוצע של התניה אותה מבקשים לכלול בהסכם;
- (2) תיאור קצר של העסקה שבבסיס טיוטת ההסכם;
- (3) פירוט מנגנון הבוררות המוצע והכללים אשר יחולו על הבוררות;
- (4) נימוקי המשרד להכללת תניית בוררות מוסכמת, תוך פירוט מכלול המאפיינים והשיקולים אשר הובאו בחשבון;
- (5) כישורי הבורר המוצעים;
- (6) כל עניין אחר שיש לו חשיבות לשם הכרעה בעניין.

2. חידוש חוזה שבו תניית בוררות או שינוי תניית בוררות שאושרה ע"י היועץ המשפטי לממשלה

חידוש חוזה הכולל תניית בוררות - בין אם באמצעות שימוש באופציה להארכה שניתנה במסגרתו למי מהצדדים ובין אם נעשה בכל דרך אחרת - צריך לבוא בפני היועץ המשפטי לממשלה לצורך קבלת אישורו לחידוש תניית הבוררות, ויחול לעניין זה הנהל המפורט לעיל לעניין הכללת תניית בוררות בהסכם שהמדינה צד לו. הוא הדין, בשינויים המחויבים, באשר לשינוי תניית בוררות או הסכם בוררות.

3. העברת סכסוך לבוררות באין תניית בוררות או הסכם לענין זה

(א) במקרה בו הועלתה הצעה או אפשרות להעביר סכסוך לבוררות ואין תניית בוררות או הסכם בין הצדדים הקובע כי סכסוך כאמור יועבר לבוררות - בין אם טרם הוגשה תביעה ובין אם מתנהל הליך בבית המשפט - תועבר פניה מנומקת בכתב ליועץ המשפטי לממשלה, בטרם נקיטת עמדה בנושא. הפניה תכלול:

- (1) תיאור העובדות העומדות בבסיס הסכסוך, מסמכים עיקריים רלוונטיים וכל מידע אחר הנדרש לצורך קבלת החלטה בבקשה;

- (2) עמדת המשרד הרלבנטי בכל הנוגע להעברת העניין לבוררות, ובמקרים בהם הוגשה תביעה - גם עמדת פרקליט המחוז ;
- (3) פירוט מנגנון הבוררות המוצע והכללים אשר יחולו על הבוררות ;
- (4) הבורר המוצע, אם ישנו, כישוריו והנימוקים להצעה לבחירתו ;
- (5) טיוטה מוצעת להסכם הבוררות.

(ב) החליט היועץ המשפטי לממשלה לאשר את קיום הליך הבוררות, יועבר הטיפול מטעם המדינה לפרקליט המחוז או למנהל המחלקה בפרקליטות המדינה הרלבנטיים, לפי העניין, בצירוף כל החומר הנוגע לענין, והמשך הטיפול ואופן הייצוג יעשה על דעתם.

ה. העברת מחלוקת לבוררות כאשר קיימת תניית בוררות בהסכם

העברת מחלוקת לבוררות בהתאם לתניית בוררות בהסכם שאושרה על-ידי היועץ המשפטי לממשלה, טעונה אישור היועץ המשפטי של המשרד הממשלתי, היחידה או יחידת הסמך הרלוונטיים, לאחר התייעצות עם פרקליטות המדינה. לא יאשר היועץ המשפטי העברת הסכסוך לבוררות כאמור, אלא אם נוכח שהסכסוך אמנם כלול בתניית הבוררות.

הוחלט לאשר העברת המחלוקת לבוררות כאמור, יועבר הטיפול מטעם המדינה לפרקליט המחוז הרלוונטי או למנהל המחלקה בפרקליטות המדינה, בצירוף כל החומר הרלוונטי, והמשך הטיפול ואופן הייצוג יקבעו על דעתם.

ו. ניסוח תניית בוררות והסכם בוררות

1. הסכם בוררות ותניית בוררות בהסכם יהיו בכתב ;
2. יש לבחון את הצורך לקבוע בהסכם הבוררות או בתניית הבוררות בהסכם הוראה בדבר ערעור על פסק הבוררות, בהתחשב בהוראות סעי' 21א ו- 29ב לחוק הבוררות, ותוך מתן תשומת הלב לנושא הבוררות, היקפה הכספי של המחלוקת ומורכבותה, מידת הדחיפות בקבלת הכרעה וכיו"ב.
3. הסכם הבוררות או תניית הבוררות יתייחסו, בין היתר, לסוגיות אלה :

- (א) סוג הבוררות, כגון : בורר יחיד, זבל"א, בורר שנבחר על ידי גוף מסוים. ככלל יקבע כי הבוררות תהיה בפני בורר יחיד, אלא אם קיימים נימוקים מיוחדים לקבוע אחרת ;
- (ב) שקיפות ההליך או הצורך בשמירה על סודיותו ;
- (ג) הגדרת הסכסוך שנמסר להכרעת הבוררות ;
- (ד) זהותו של הבורר, ובמקרים בהם הדבר אינו ניתן תנאי כישורים ונסיון של הבורר והאופן שבו ייבחר ;

- (ה) שכרו של הבורר וכן התשלומים הנוספים אשר יידרשו לצורך קיומה של הבוררות, לרבות הוצאות לעדים, חוות דעת של מומחים ואופן חלוקת ההוצאות בין הצדדים. בהיעדר נימוקים מיוחדים תיקבע תקרה לשכר הבורר ולתשלומים נוספים כאמור;
- (ו) סמכויות הבורר. במסגרת זו ניתן לשקול הגבלת סמכות הבורר לסכום מקסימאלי שיוכל לפסוק בהכרעתו;
- (ז) סדרי הדין, דיני הראיות וחקירות עדים אשר יחולו בבוררות;
- (ח) חובתו של הבורר לנמק את החלטתו ולפסוק לפי הדין המהותי;
- (ט) קביעת ערעור על פסק הבוררות, בהתחשב בהוראות סעי' 21א ו-29ב לחוק הבוררות;
- (י) פרישת בורר, העברת בורר מתפקידו ומינוי בורר מחליף;

4. הסכם הכולל תניית בוררות יקבע במפורש, כי העברת סכסוך קונקרטי לבוררות עפ"י הוראות ההסכם טעונה אישור לפי הנחיה זו.
5. יש להבטיח שהסכם לא יכלול תניה המתייחסת לאופן הכרעה בסכסוך בין הצדדים, העשויה להתפרש כהסכמה להליך בוררות, ככל שאין זו הכוונה.

ז. בוררות במסגרת סכסוכי עבודה בשירות המדינה

לסכסוכים בדיני עבודה יש מאפיינים ייחודיים, בין השאר נוכח היותם של יחסי העבודה יחסים מתמשכים. בסכסוך קיבוצי עלול לגרור נקיטה בצעדים ארגוניים הטומנים בחובם פוטנציאל לנזק רב לציבור הרחב ולמשק המדינה. דיני העבודה אף כוללים הסדרים מיוחדים אשר חלים על יישוב סכסוכי עבודה (חוק יישוב סכסוכי עבודה, התשי"ז-1957).

הטיפול בסכסוכי עבודה בשירות המדינה, שהינם סכסוכים קיבוציים, מרוכז בידי האגף לשכר והסכמי עבודה במשרד האוצר, תוך תיאום ומעורבות של המשרד הנוגע בדבר, ובמקרי הצורך - גם של המחלקה לסכסוכי עבודה בפרקליטות המדינה.

הפניית עניין לבוררות דורשת את בחינתם של כל הגורמים שיכול ויהיו מעורבים בסכסוך עבודה - המשרד הנוגע בדבר, הממונה על השכר והסכמי העבודה, נציבות שירות המדינה והמחלקה לסכסוכי עבודה בפרקליטות המדינה.

בוררות בסכסוכי עבודה בשירות המדינה יכול שתהיה אחת מארבעה סוגים:

1. בוררות לפי הפרק השלישי לחוק יישוב סכסוכי עבודה, התשי"ז-1957;
2. בוררות מכוח סעיף 37 והתוספת לחוק יישוב סכסוכי עבודה, התשי"ז-1957;
3. בוררות על פי הסכם הקמת המוסד לבוררות מוסכמת, עליה חל חוק הבוררות, תשכ"ח-1968;
4. בוררות על פי הסכם אחר לפי חוק הבוררות, התשכ"ח-1968.

להלן נתייחס לכל אחד מסוגי הבוררות בהתייחס לגורם המוסמך לאשר הפניית הסכסוך לבוררות.

1. בוררות לפי הפרק השלישי לחוק יישוב סכסוכי עבודה⁸

הסכמה למסירת סכסוך עבודה לבוררות לפי הפרק השלישי לחוק יישוב סכסוכי עבודה תינתן על ידי הממונה על השכר והסכמי העבודה במשרד האוצר, בהתייעצות עם פרקליטות המדינה. הסכמה זו טעונה אישורו של היועץ המשפטי לממשלה בהתאם להנחיה זו.

2. בוררות מכוח סעיף 37 והתוספת לחוק יישוב סכסוכי עבודה

סעיף 37 לחוק יישוב סכסוכי עבודה חל בהעדר מנגנון בוררות מוסכם בהסכם הקיבוצי וכופה מנגנון בוררות המפורט בתוספת לחוק.

מנגנון זה חל על סכסוך כלכלי ועל סכסוך מעורב, היינו סכסוך עבודה אשר שלובים בו הפן הכלכלי והפן המשפטי (דב"ע נז/4-26 ההסתדרות הכללית נ' מדינת ישראל, פד"ע ל 522, 636). משכך, הטיפול בסכסוך עבודה בעניין זה ייעשה על ידי הממונה על השכר ביחד עם פרקליטות המדינה.

מאחר שמדובר במנגנון שעצם קיומו מוסדר בחוק אין צורך לשם הפעלתו בקבלת אישור היועץ המשפטי לממשלה.

3. בוררות על פי הסכם הקמת המוסד לבוררות מוסכמת

המוסד לבוררות מוסכמת הוקם עפ"י הסכם קיבוצי מיום 7 בפברואר 1977 בין ממשלת ישראל ומעבידים שונים בשירות הציבורי (הסוכנות היהודית, ההסתדרות הציונית, קרן היסוד, קרן קיימת לישראל ועוד) לבין ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל (כיום, הסתדרות העובדים הכללית החדשה).

המוסד לבוררות מוסכמת מוסמך לדון ולפסוק על פי יוזמת צד אחד בסכסוך קיבוצי, בין אם הוא סכסוך כלכלי ובין אם הוא סכסוך מעורב (משפטי-כלכלי). ניתן להביא בפני המוסד גם סכסוך קיבוצי משפטי, אולם דרושה לכך הסכמת כל הצדדים.

החלטה על פנייה למוסד לבוררות מוסכמת מטעם המדינה, בסכסוך קיבוצי כלכלי או סכסוך קיבוצי מעורב, תינתן על ידי הממונה על השכר והסכמי עבודה במשרד האוצר, בהתייעצות עם פרקליטות המדינה. היה ויוחלט על העברת סכסוך קיבוצי משפטי למוסד לבוררות מוסכמת, טעונה החלטה זו אישורו של היועץ המשפטי לממשלה.

הכללת תניית בוררות בהסכם קיבוצי המפנה למוסד לבוררות מוסכמת, בהתאם לסמכותו של המוסד, אינה טעונה אישורו של היועץ המשפטי לממשלה. כמו כן, אין צורך בקבלת אישורו של היועץ המשפטי לממשלה להצטרפותו של ארגון עובדים נוסף להסכם הקיבוצי המקים את המוסד לבוררות מוסכמת, בין אם הצטרפות זו נעשתה בדרך של הצטרפות לפי סעיף 8 לחוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז-1957 ובין אם נעשתה בדרך אחרת.

⁸ בוררות בסכסוך כלכלי קיבוצי, אשר הצדדים לסכסוך הסכימו בכתב למסרו לבוררות זו או כאשר לפי הסכם קיבוצי, הסדר קיבוצי או התוספת לחוק יש למסרו לבוררות, ולא נקבע או לא נתמנה בורר או שהבורר לא סיים

4. בוררות על פי הסכם אחר לפי חוק הבוררות

הכללת תניית בוררות בעת חתימה על הסכם קיבוצי, שאינה בוררות מהסוגים המפורטים לעיל, טעונה אישורו של היועץ המשפטי לממשלה בהתאם להנחיה זו.

גם הצטרפות להסכם קיבוצי מאושר בו כלולה תניית בוררות⁹, שאושרה בשעתה על ידי היועץ המשפטי לממשלה, טעונה אישור היועץ המשפטי לממשלה. בין השיקולים העשויים לתמוך באישור הצטרפות כאמור ניתן למנות:

- (א) מדובר בהרחבת מנגנון בוררות שנקבע בעבר;
- (ב) מנגנון הבוררות חל על מקרים או קבוצות נוספות;
- (ג) ההצטרפות להסכם הקיבוצי נעשית בדרכים המקובלות במשפט העבודה.

החלטה על קיום בוררות בסכסוך קיבוצי שאינה נובעת מהסכם קיבוצי, תתקבל על ידי הממונה על השכר והסכמי עבודה במשרד האוצר, באישור היועץ המשפטי לממשלה בהתאם להנחיה זו.

החלטה ביוזמת המדינה על הפעלת מנגנון בוררות על פי הסכם קיבוצי, תתקבל על ידי הממונה על השכר והסכמי העבודה במשרד האוצר, בתיאום עם המחלקה לסכסוכי עבודה בפרקליטות המדינה ואין היא טעונה אישור היועץ המשפטי לממשלה.

9 את הבוררות תוך זמן סביר.

הצטרפות על דרך של כתב הצטרפות לפי סעיף 8 לחוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז-1957, או בדרך אחרת להסכם קיבוצי הכולל תנית בוררות (למעט הצטרפות להסכם המוסד לבוררות מוסכמת)